

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

דיני י"ז תמוז ושלושת השבועות

החייבים והפטורים מהתענית

- א.** הכל חייבים בתענית ואסור לפרוץ גדר.
- ב. קטנים** עד גיל מצוות פטורים מהצום, ואף בתענית שעות אינם חייבים.
- ג. חולה**, אף שאין בו סכנה פטור מהצום, ואוכל ושותה כרגיל ללא שיעורים, שבמקום חולי לא גזרו רבנן, ואסור לו להחמיר על עצמו.
- ד.** הגדרת חולה היא כחולה שמותר לו לקחת תרופות בשבת, והוא באופן **שנפל למשכב**, או שחולה כל גופו והיינו שהוא במצב **שאינו יכול לתפקד**.
- ה.** מי שיש לו רק **מיחושים** - כל עוד שיכול לתפקד כרגיל, חייב להתענות.
- ו. מעוברות ומניקות** אינן צמות. הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [בכל אופן שהוא], ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הוולד. והגדרת מניקת היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית. אבל אם אינה מניקה בפועל כלל, אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה, צריכה לצום.
- ז. יולדת** [אפי' אינה מניקה] תוך ל' יום ללידתה אינה צמה. את הל' יום מקלים למנות מעת לעת.
- ח. מפלת**, אם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה, דינה כיולדת שאינה צמה תוך ל' יום ללידה ולהפלה.
- ט.** צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום. ומי שיודע שאם לא יתאמץ במהלך הצום לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן [- לנוח] בכדי שיוכל לצום.
- י.** אף אלו שמתירים באכילה, אין להם לאכול בשר ויין ומיני מעדנים. אולם קטנים שאינם יודעים להתאבל, מותרים.

ההנהגה בלילה שלפני הצום

דיני ליל הצום

- יא.** התענית מתחילה בעלות השחר ומסתיימת בצאת הכוכבים.
- יב.** הדעות העיקריות בזמן עלות השחר הן: [א] תשעים דקות במע' קודם הנץ. [ב] שבעים ושתיים דקות במע' קודם הנץ. להלכה אפשר לאכול עד זמן עלות השחר השני [המאוחר].
- יג.** להלן יתבאר שאכילה בלילה שלפני הצום מותרת, אלא שבעל נפש יפסיק לאכול מבעוד יום [כמו בצום ת"ב], אך למעשה לא נהוג כן ואף בעלי נפש מקילים בזה.
- יד.** מעיקר הדין אף **אכילת בשר ושתיית יין מותרת בליל התענית**, ויש מחמירים (עי' סי' תקנ, תוה"ש יו"ד סי' קפה ס"ק י, סדה"י ענין יז בתמוז).

טו. יש להימנע מלערוך **אירועים בליל התענית**, חוץ מסעודות מצוה שזמנם ת"ז (עי' הגהות חת"ס סי' תקסח), אמנם מסעודת שבע ברכות יש להימנע [אם אין צורך בכך].

שינה בקבלת התענית

טז. אף שנתבאר שהתענית מתחילה בזמן עלות השחר, אם ישן שנת קבע, השינה נחשבת כקבלת תענית, ואסור לאכול

לאחר שקם מהשינה אף אם קם באמצע הלילה. אך שנת עראי אינה נחשבת כקבלת תענית, ואם התעורר קודם עלות השחר לאחר שנת עראי, מותר לו לאכול.

יז. אם התנה קודם השינה שיוכל לאכול לאחר שיקום משנתו, מותר לו לאכול עד עלות השחר, אך עפ"י הזהרה אין לאכול [אף בכל לילה] לאחר שקם משנתו באמצע הלילה [לאחר חצות]. אך מי שללא האכילה יהיה קשה לו לצום, או שלא יוכל ללמוד טוב, מותר לו לאכול כעיקר הדין עד עלות השחר. שתיה מותרת גם לפי הזהרה.

יח. אם דרכו לישון בתחילת הלילה, ואח"כ לקום ולאכול, אין השינה נחשבת כקבלת תענית, ומותר לו לאכול לאחר שקם משנתו.

יט. אם נרדם וישן, אפילו שישן שנת קבע באמצע סעודתו, מותר לו להמשיך לאכול [והמחמיר על עצמו בזה קדוש יאמר לו].

כ. **דין שתיה** לאחר שינה בליל הצום - מותר לשתות את כל המשקים אף אם לא התנה לפני השינה, אך לכתחילה יש להתנות לפני השינה [ולספרדים הנוהגים כדעת השו"ע] אסור לשתות אם לא התנה].

כא. כאשר אדם קם באמצע הלילה, באופן שמותר לו לאכול, **יכול לאכול ולשתות ללא הגבלה עד עלות השחר**.

בשונה מיום רגיל, שבו הדין שבחצי שעה שלפני עלות השחר אסור להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות [אבל מותרת אכילת פירות וירקות וחטיפים למיניהם ללא הגבלה], ואסור להתחיל לשתות משקה המשכר יותר מכביצה [אבל מותרת שתיית שאר משקין ללא הגבלה עד עלות השחר], וכשהגיע עלות השחר צריך להפסיק (כמבואר בסי' פט סעיף ה ובמשנ"ב שם ס"ק כז). ויש לדון האם גם ביום צום קיים דין זה שאינו יכול להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות בחצי השעה שלפני עלות השחר, משום שיש מקום לומר שרק ביום רגיל גזרו שמא ימשך בסעודתו, ויתבטל מקריאת שמע, אבל בצום אסור לו להמשיך לאכול מפני הצום, אין חשש שימשך.

והנה מבואר בדברי הגמ' (תענית יב) והטור והשו"ע (סי' תקסד) שאוכלין ושותין עד שיעלה עמוד השחר, ומכך שלא נזכרו בפוסקים הגבלות, משמע דבצום מותר לאכול ולשתות עד עלות השחר ללא הגבלה [עכ"פ כשלא ישן בלילה. ואם ישן והתנה לפני שנתו אז עפ"י דין מותר ועפ"י הזהרה אסור, כפי שנתבאר לעיל].

דיני התענית

שטיפת הפה

כב. שטיפת הפה מותרת רק אם יהיה לו צער אם לא ישטפנו, ואז צריך לכפוף ראשו ופיו שלא יבלע.

צחצוח שיניים

כג. כיון שלאחר הצחצוח שוטפים את הפה, ושטיפת הפה מותרת רק במקום צער, על כן אין לצחצוח שיניים בצום אלא במקום צער [או במקום כבוד הבריות].

תרופות

כד. כאמור חולה שאין בו סכנה פטור לגמרי מהצום. אך בריא או מי שיש לו מיחושים הנזקק ליטול תרופות, מותר לו ליטולן ללא מים אם אין בהם טעם.

אם אינו יכול לבלוע ללא מים, או שהיא תרופה ממותקת - ימרר את המים על ידי מלח או כמה שקיות תה ללא סוכר.

טעימה

כה. לבני אשכנז - טעימה אסורה, אף אם יפלוט אח"כ.
אך לבני ספרד הנוהגים כדעת השו"ע - **טעימה מותרת בתנאי שיפלוט**. ובשו"ע הביא ב' דעות האם הטעימה שמותרת היא רק מעט עד שיגיע לשיעור רביעית במשך כל היום, או אף טעימת רביעית מותרת, **ואף כמה פעמים במשך היום, כל טעימה רביעית**, אך טעימה יותר מרביעית אסורה, והלכה כדעה זו.

עישון בתענית

כו. עישון סיגריה אלקטרונית – אסור. עישון סיגריות רגילות הותר בצנעה למי שהדבר קשה לו ביותר [אולם יש להיזהר בסיגריות אף בכל השנה].

רחיצה בתענית

כז. מעיקר הדין רחיצה מותרת ביום התענית, אולם בני אשכנז נהגו שלא לרחוץ בתענית [ביום] את כל הגוף בחמין, אבל לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין, וכן לרחוץ את כל גופו **בצונן** - לא נהגו להחמיר (שעה"צ סי' תקנ"ח) [ולעניין בעל נפש – ראה להלן].

כיבוס

כח. מעיקר הדין מותר לכבס בתענית [ואף שהבה"ל (ריש סי' תקנ"א) כתב בשם הא"ר והפמ"ג (שם א"א ס"ק י) "ואפשר דיש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מ"ר" עד התענית", וכ"ה בדרך החיים (דיני בין המצרים) ובקיצוש"ע (סי' קכב) ובבא"ח (פרשת דברים), אך למעשה הוא טעות סופר בא"ר, ובטעות נכנס שם שורה מהסימן הקודם, ולכך מעיקר הדין א"צ להחמיר, ועיין דע"ת (שם), ועי' תוס' (עירובין מ: ד"ה דלמא) ושו"ע (סי' תקנ"ג) בענין חופה בתענית. עוד יש להוסיף שהפוסקים הנ"ל כתבו דבריהם על האמור בשו"ע (שם ס"ב, והוא דינא דגמ' יבמות מג) שיש למעט מ"ח אב עד התענית במשא ומתן ובבניין של שמחה, וע"ז כתבו שאפשר שיש להחמיר כן גם בשאר צומות, אבל בדינים שאיסורם עד שבוע שחל בו הוא רק מחמת מנהג, כגון כיבוס ותספורת, לא מצינו בזה חומרא כלל, וכדמוכח מהמבואר לעיל שמותר לרחוץ בתענית בצונן, אע"פ שאסור בתשעת הימים, דכיון שהוא רק מחמת מנהג, לא החמירו בזה].

שכח ואכל

כט. שכח ואכל, אפילו אם אכל כזית או שתה משקין כמלא לוגמיו, **מחויב להמשיך לצום**, ואינו צריך לצום ביום אחר, אך ילמד הלכות תענית לכפרה על חטאו.

אמירת עננו לשכח ואכל או לחולה

ל. שכח ואכל - אם אכל פחות מכזית, או שתה פחות ממלא לוגמיו - אומר עננו כרגיל.

אך אם אכל יותר מכזית [וי"א יותר משיעור ככותבת] או שתה יותר ממלא לוגמיו - כיון שדינו שצריך להמשיך לצום, אומר "עננו" אך יאמר "ביום צום התענית הזה" במקום "ביום צום תעניתנו" [והספרדים אומרים בכל מקרה "ביום צום התענית הזה"].

חולה שמותר לו לאכול, אינו אומר עננו, וכן קטן שאינו צם אינו אומר עננו.

ניהוג דיני ט' באב בשאר הצומות [ראה להלן בהרחבה]

לא. כתב המשנ"ב (סי' תקנ"ח ס"ק ו) **"ובעל נפש יחמיר בכולן [בכל ג' התעניות] כמו בט' באב"**, ולפיכך:

רחיצה וסיכה: בעל נפש יחמיר שלא לרחוץ כלל בליל התענית וביומו, אף לא בצונן, וכן יחמיר בסיכה.

אכילה בליל הצום: נתבאר לעיל שלמעשה אף בעלי נפש מקלים בזה.

תשה"מ: מעיקר הדין מותר, ובעל נפש יחמיר אף בליל התענית [א"כ חל בו ל"ט].

נעילת הסנדל: כשהולך ברחוב - אף בעל נפש אין לו להחמיר בזה, משום שזהו דבר שבפרהסיא והוי יורהא ויראה כחוכא ואיטלולא, אך בבית - יש לבעל נפש להחמיר שלא לנעול נעלי עור [בליל התענית וביומו] כמו בתשעה באב.

מוצאי הצום

לב. מותר לאכול בשר ויין במוצאי הצום (סי' תקנח ס"ק ה, ועי' סי' שלד ס"ק עט).

האם שאר עינויים הנוהגים בט' באב, נוהגים בשאר צומות

הקדמה

מבואר במשנה (ר"ה יח ע"א) ששלוחי ב"ד היו יוצאים על ר"ח אב משום התענית, דהיינו שהיו יוצאים להודיע האם נתעבר החודש כדי שידעו מתי חל צום תשעה באב. והקשו בגמ' מדוע לא יצאו גם בחודש תמוז וחודש טבת כדי שידעו מתי חלים הצומות. ותירצה הגמ' "דאמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מאי דכתיב (זכריה ח, יט) "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה", קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה - בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה אין שלום צום. אמר רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה. יש גזרת המלכות - צום, אין גזרת המלכות ואין שלום - רצו מתענין רצו אין מתענין. אי הכי תשעה באב נמי. אמר רב פפא שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות" ע"כ. **מבואר בגמ' שרק צום ט' באב הוא חיוב גמור אבל שאר הצומות כגון עשרה בטבת תלוי, אם יש שלום אז יהיו לששון ולשמחה, יש שמד - גזירת המלכות יש חיוב לצום, אין גזירת המלכות ואין שלום תלוי הצום ברצון**, ולכן אין השלוחים יוצאים כיון שכשאינן שלום ואין גזירת מלכות אין חיוב לצום ותלוי ברצון הציבור. ומה נקרא "יש שלום" - נחלקו הראשונים האם הוא כשבית המקדש קיים או כשיד ישראל תקיפה על האומות.

וכתב הרמב"ן בתורת האדם (שער האבל אות קא) **"ועכשיו כבר רצו ונהגו להתענות בהם וקבלום עליהם**, לפיכך אסור ליחיד לפרוץ גדרן, וכל שכן בדורות הללו שהרי בעונותינו שרבו יש שמד בישראל ואין שלום, הילכך חייבין הכל להתענות מדברי קבלה ותקנת נביאים" עכ"ל, והובאו דבריו בר"ן (ר"ה שם). ובריטב"א (תענית כו ע"ב) כתב וז"ל: "וכבר פירשתי במסכת ר"ה (שם) דהא דאמרינן רצו מתענין רצו אין מתענין כך היתה הגזירה של נביאים, ובבית שני רצו כל ישראל וקבלו עליהם **ואי אפשר לשום אדם לפרוץ גדרם והפרוץ גדר ישכנו נחש**", עכ"ל.

ומבואר ברמב"ן שאף שכשאינן שלום ואין גזירה הצום תלוי ברצון הציבור, אבל עכשיו קבלו כל ישראל על עצמם לצום ואדם לא יכול לפטור את עצמו וכ"כ השו"ע (סי' תקנ"ח ס"א) **"הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרוץ גדר"**.

ועוד כתב הרמב"ן (שם) "ומסתברא דכולהו ארבע צומות תענית צבור הן, ונביאים גזרו אותם וכל חומרי תענית עליהן, מפסיקין בהן מבעוד יום ואסורין ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה כט' באב, וקרא מקיש להו לתשעה באב, אלא האידנא כיון דבזמן דליכא שמד בטלין רצו ונהגו להתענות בהן ולא רצו לנהוג בהם בחומרות הללו, אבל מעיקר התקנה ודאי אסורין הן בכולן, דלא גרעה גזרת נביאים מגזרת

וכתב האליה רבה (שם ס"ג) וז"ל "ועכשיו המנהג ברחיצה לאיסור (ב"ח ס"ג). מפני כבוד שבת מותר. ואיזה יחיד שמרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה טוב לו שיפסיק

באכילה מבעוד יום בכל ד' צומות (של"ה). ובשאר דברים כתב של"ה דבעל נפש יחמיר כמו בט' באב חוץ מחליצת מנעל שלא יהא כחוכא וטלולא" עכ"ל.

וכתב המשנה ברורה (שם סק"ו) בביאור דברי השו"ע וז"ל "דבשעה שרצו וקבלו עליהם לצום בכל הארבע תענית הנ"ל לא קבלו עליהם שיהיו בחומר תענית ציבור כט' באב, לפי שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה, **ובעל נפש יחמיר בכולן כמו בט' באב**. אלא שאם חל ליל טבילה יקיים עונתו, וגם בנעילת הסנדל לא יחמיר משום חוכא וטלולא" עכ"ל. וביאר בשער הציון (סק"ט) שהטעם שבעל נפש יחמיר **כיון דהאידינא מצוי גזירות מן העכו"ם**, וא"כ חל חובה על צום עשרה בטבת ושאר צומות כמו ט' באב לפי דברי הרמב"ן דלעיל.

והנה עולה מכאן שני טעמים להחמיר למי שיוכל לנהוג כל דיני ט' באב בעשרה בטבת ובשאר צומות: **טעם א'** מבואר בשל"ה שכיון שכל הטעם שאין נוהג כל הדינים הנוהגים בט' באב בשאר צומות הוא כיון שזה תלוי ברצון הציבור, והם לא קבלו עליהם לנהוג את שאר הדינים, כיון שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בזה, לכן מי שיוכל לעמוד בזה ראוי שיחמיר. **וטעם ב'** מבואר בשער הציון, שכיון שדעת הרמב"ן שבזמן הזה יש שמד, ואז גם בעשרה בטבת ובשאר צומות נוהג כל דיני ט' באב מן הדין, לכן אף שלהלכה לא נקטינן כהרמב"ן, יש לבעל נפש להחמיר כהרמב"ן ולנהוג דינים אלו.

ולפי מה שנתבאר נראה שבעל נפש יחמיר בכל העינויים גם **בליל התענית**. אמנם היה מקום לדון שכיון שבלאו הכי בעלי נפש לא מחמירים באכילה ושתייה בליל התענית, אזי אין להחמיר אף בשאר העינויים. אך יש לדחות דכיון דחזינן דביום התענית בעלי נפש מחמירים [אף שאינם מחמירים בלילה באכילה ושתייה], הוא מטעם דמה שאפשר להחמיר מחמירין, ולכן יש לבעלי נפש להחמיר אף בליל התענית [ואין בניהוג העינויים בלילה שתי חומרות זע"ז, אלא הכל חומרא אחת – ניהוג דיני ט' באב בשאר הצומות].

העולה לדינא:

רחיצה, סיכה, ונעילת הסנדל – מותרים בתענית זו מן הדין.

הרחיצה המותרת היא או **פניו ידיו ורגליו בחמין, או כל גופו בצונן**, אבל ברחיצת כל גופו בחמין בני אשכנז נהגו להחמיר.

בעל נפש יחמיר ברחיצה שלא לרחוץ כלל בצום [בליל התענית וביומו], אף לא בצונן, **וכן יחמיר בסיכה**.

בעל נפש יחמיר **בתשה"מ**, אף בליל התענית [אא"כ חל בו ל"ט].

לענין **נעילת הסנדל**, כשהולך ברחוב אף בעל נפש אין לו להחמיר בזה, משום שזהו דבר שבפרהסיא והוי יוהרא ויראה כחוכא ואיטלולא, אך בבית יש לבעל נפש להחמיר שלא לילך בנעלי עור [בליל התענית וביומו] כמו ט' באב.

בית דין בתעניות אמצעיות ואחרונות, וכל דתקון נביאים כעין דאורייתא תקון, תשעה באב וד' צומות כיום הכפורים לעינוי, וכן לגבי תענית דמגלה אמרו במדרש תלים "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום", וכי אפשר לאדם לעשות כן, אלא שהיו מפסיקין מבעוד יום. ובתוספתא אמרו במסכת תענית כל אלו שאמרו אוכלין ושותין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה וכו' מנין שהיום הולך אחר הלילה, שנאמר "לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום", הא למדנו שאין תענית צבור נקבע על הצבור אלא בהפסקה מבעוד יום, ובחומרין אלו כולן שווין הן לתשעה באב בעינוי. והאי דנקיט בגמרא לאיסור תשעה באב בלחוד משום דשאר ארצו מתעניין אוקמינהו ולא מדכרי להו במתני' ולא בגמרא כלל" עכ"ל.

ומבואר ברמב"ן שמעיקר הדין אם התענית בעשרה בטבת היה חובה כמו בט' באב, היו אסורים כל העינויים כמו בט' באב, שהם רחיצה סיכה נעילת הסנדל ותשה"מ, וגם צריך להפסיק לאכול לפני השקיעה, ולכן בזמן שיש 'גזירת המלכות' - 'שמד' שאז התענית בעשרה בטבת היא חובה ואז יש את העינויים הנ"ל, אבל בזמן שאין גזירת המלכות - שמד ואין שלום, שאז אין חובה מעיקר הדין לצום, אז מותרים בכל הנ"ל, שבשעה שקיבלו עליהם לצום לא קיבלו עליהם שיהיה לזה כל חומר תענית ציבור כצום ט' באב.

והנה ברמב"ן לעיל כתב 'וכל שכן בדורות הללו שהרי בעונותינו שרבו יש שמד בישראל ואין שלום, הילכך חייבין הכל להתענות מדברי קבלה ותקנת נביאים', ויש לעיין, דאם כן אמאי אין נוהגין בעשרה בטבת ובשאר צומות את העינויים הנוהגים בט' באב, הרי מבואר ברמב"ן שבזמן שיש שמד צריך לנהוג גם בשאר צומות את שאר העינויים, וכבר כתב הרמב"ן שבדורות הללו יש שמד.

וצ"ל שאין הכי נמי לפי הרמב"ן צריך לנהוג היום גם בשאר צומות שאר עינויים, אך להלכה לא קיי"ל כרמב"ן.

והנה כתב השו"ע (סי' תקנ ס"ב) "צומות הללו, חוץ מט' באב, מותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום" [ודברי השו"ע אינם כשיטת הרמב"ן, ועיין בביאור הגר"א מה שכתב בזה].

ומצינו בדברי השל"ה (תענית פרק נר מצוה אות ו) שכתב וז"ל: "מן הראוי היה להחמיר בשלשה צומות, צום גדליה, ועשרה בטבת, ושבעה עשר בתמוז כמו בתשעה באב, שכולם הם משום החורבן. אבל אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן [רוב הצבור] יכולין לעמוד בה (בבא קמא עט:), על כן לא החמירו אלא בתשעה באב בעצמו. ומבואר מדברי הפרדס שנתחבר בשם רש"י ז"ל, שעל כן איזה יחיד שמרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה, טוב לו בכל ד' צומות שיחמיר על עצמו, לפסוק האכילה מבעוד יום, ע"כ. ונראה בעיני, דדוקא באכילה ושתייה להפסיק מבעוד יום יחמיר, כדי שיהיה תענית שלם יום ולילו, אבל בשאר דברים אין צריך להחמיר, מ"מ אם מחמיר בהן גם כן, בינו לבין עצמו שלא יהא נראה כיוהרא, תבא עליו ברכה" עכ"ל.

ובמגן אברהם (סי' תקנ סק"ג) כתב בביאור דברי השו"ע דלעיל שאין נוהגים שאר הדינים הנוהגים בת"ב, וז"ל "לפי שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בה (ר"ן) ולכן בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט' באב, חוץ מחליצת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא (של"ה) עכ"ל.

הלכות שלושת השבועות

חורבן בית המקדש

לג. כתב המשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק קג) ובכונת האר"י כתב, שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה. וכתב החיד"א בספרו מורה באצבע (סי' רל) "טוב לומר סדר תיקון רחל בכל יום חול מבין המצרים אחר חצות [היום], וכן נהגו בארץ ישראל תובב"א". בערב שבת, בערב ראש חודש ובראש חודש - אין אומרים [ודין אמירתו בערב תשעה באב ובת"ב עצמו, יתבאר בגיליון תשעה באב].

נישואין

לד. בני אשכנז אינם מתחתנים בכל שלושת השבועות, ואף לא בליל י"ז תמוז. ומבני ספרד, יש הנוהגים כבני אשכנז, ויש הנוהגים היתר עד ר"ח אב.

דיני ברכת שהחיינו, וקניית בגדים בשלושת השבועות

לה. טוב להיזהר בימי בין המצרים מלברך ברכת שהחיינו על פרי או מלבוש חדש. ולפיכך לא יאכל פרי חדש, וכן לא ילבש בגד חדש [שמברכים עליו שהחיינו] בימים אלו.

לו. בשבת מותר לברך ברכת שהחיינו, והאריז"ל מחמיר בזה.

לז. בגדים שאינם חשובים שאין מברכים עליהם שהחיינו, מותר לקנותם ולחדשם משבעה עשר בתמוז עד ראש חודש אב.

לח. קניית בגדים חשובים [שמברכים עליהם שהחיינו] על דעת לחדשם לאחר תשעה באב, אינה אסורה.

לט. פרי חדש שלא ימצא אחר תשעה באב, ואינו יכול לשמור את הפרי עד שבת מפני שיתקלקל, מותר לברך עליו שהחיינו ולאכלו אפי' ביום חול.

מ. חולים, וכן נשים מעוברות מותרים באכילת פירות חדשים, אך לא יברכו עליהם שהחיינו.

דיני ברכת הטוב והמטיב בשלושת השבועות

מא. מותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי בין המצרים. ולכן מותר לאדם נשוי לקנות עד ראש חודש אב ריהוט ומוצרי חשמל, מפני שאדם נשוי מברך עליהם הטוב והמטיב, אך רווק שמברך עליהם שהחיינו, אין יכול לקנותם בימי בין המצרים.

מב. כמו כן קניית דירה מותרת בימי בין המצרים לאדם נשוי עד ראש חודש אב, מכיוון שמברכים על דירה חדשה הטוב והמטיב, אך אדם שאינו נשוי שמברך שהחיינו יש להימנע מכך משבעה עשר בתמוז.

מג. קניית רכב לאדם נשוי מותרת עד ראש חודש אב, אך לאינו נשוי יש להימנע מכך מי"ז בתמוז, מכיוון שמברך על כך שהחיינו.

דיני תספורת בימי שלושת השבועות

מד. בני אשכנז נוהגים שלא להסתפר מליל י"ז בתמוז ואילך בין שיער הראש ובין שיער כל הגוף.

לבני ספרד ישנם מנהגים שונים בזמן איסור תספורת: ישנם הנוהגים שלא להסתפר מי"ז בתמוז, וישנם הנוהגים מראש חודש אב, וישנם הנוהגים רק משבוע שחל בו תשעה באב [ומי שאין מנהג בידו, יכול לנהוג כדעה זו]. מותר לאשכנזי לספר אדם ספרדי בג' השבועות.

מה. מותר לקצר את השפם אם הוא מעכב את האכילה. **מו.** נחלקו הפוסקים האם קטנים אסורים בתספורת מי"ז בתמוז ואילך או שאסורים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, ולמעשה המיקל יש לו על מה לסמוך.

מז. יש המקלים לנשים להסתפר עד תשעה באב וכך נוהגים בני ספרד, אך דעת המשנ"ב להחמיר בזה שדינם כגברים [שעווה ולייזר, וכן סידור גבות - נראה שדינם כתספורת].

מח. חתן מותר להסתפר ולהתגלח בימי השבע ברכות. **בעלי ברית** [אבי הבן, מוהל וסנדק] מותרים להסתפר ולהתגלח לכבוד הברית [עד שבוע שחל בו תשעה באב, ויש לצדד שמותר אף בליל הברית], ורבים נוהגים שלא להסתפר ולהתגלח כלל לכבוד ברית.

דיני שמיעת שירים בשלושת השבועות

מט. אדם בריא בגופו ונפשו - אסור לו לשמוע מנגינות ושירים בימי בין המצרים. **מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה, מותר לו לשמוע.**

נ. שירים ווקאליים [שלא נשמעים כמוזיקה רגילה] ושירי רגש אין לשמוע, אך אין למחות ביד המקלים.

נא. מוזיקת ליווי [ברקע של סיפור וכד'], וכן מוזיקה לצורך רפואי - מותרים.

נב. לימוד נגינה מותר עד ר"ח אב.

נג. שירה בפה ללא כלי נגינה - ביחיד מותר ובציבור יש להימנע.

נד. בחור שהתארס בשלושת השבועות, יש מקום להקל בשירה בפה לכבודו כשמגיע לשיבה.

נה. לילדים עד גיל חינוך [-גיל שש] מותר לשמוע [ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה אין בזה איסור, כיון שלא מתכוונים לשמוע ולהינות ממנה].

נו. שירים ומנגינות בסעודת מצוה כגון ברית, פדיון הבן, בר מצוה בזמנה, סיום מסכת [בשעת הסעודה] - יש להימנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו [אולם רבים מבני עדות המזרח נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה]. ושמיעת מוזיקה מוקלטת מנגן מותרת, אם רגילים להשמיע מוזיקה בשמחות אלו בשאר ימות השנה.

נז. לסעודת שבע ברכות, מותר אף להביא תזמורת.

דינים שונים

נח. מותר לטייל, וכן לרחוץ בים ובבריכה, עד ר"ח אב [אפי' אם לא הלך קודם לכן, וראה עוד בגיליון תשעת הימים מה שנתבאר לענין נופש בזמן זה].

נט. סיוד הבית ושיפוצו, וכן מעבר דירה מותרים עד ר"ח אב [ודינם לאחר ר"ח, ראה בגיליון תשעת הימים].

ס. מותר לערוך סעודות מרעים [אפי' עם נטילת ידיים, וכגון יום גיבוש, אירוסין וכו'], עד ר"ח אב.

הגיליון הודפס לע"נ
מרת ברכה ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע י"ג תמוז תשע"ח

קו בית ההוראה
0733-260-800
להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון למייל - פנו
לבחובת
6191265@gmail.com